

Szilágyi N. Sándor

**MI-
EGY-
MÁS**

Közéleti írások

Kalota Könyvkiadó, Kolozsvár

„... HOGY LEGYEN A VÍZNEK LEFOLYÁSA”

Miközben ezen a könyvön dolgoztam, Apám jutott eszembe többször is. Nagy ember volt, nyugodjék. Nem olyan értelemben, ahogy gyarlóságunkban a nagy embereket elképzeljük: nem volt bel- és külföldön ismert híresség, újságcikket is egyet írt életében, azt is hiába, nem lett foganatja. Még csak iskolázott ember sem volt: négy elemít végzett mindössze, de az neki bőven elég volt ahhoz, hogy a maga helyén nagy ember váljék belőle.

Sok mindenhez lett volna pedig tehetsége, ha a szegénység nem rendelkezik fölötte másképp. Emlékszem rá, hogy az útmérnök majd egy órát vesződött a papírjaival, míg kijött neki, hány köbméter homok van lerakva egy nagy, kacskaringós, sok leágazással bonyolított kupacban; Apám öt perc alatt előre megmondta a szinte pontos eredményt – papír nélkül. A mérnök csak hüledezett a végén: hogy tudta ilyen pontosan kiszámítani? A magyarázatból nem sokat lehetett megérteni, csak annyi derült ki valahogy: ő azzal kezdte, hogy képzeletben összerakta az egészet egy szabályos téglatestté, s onnan már könnyű dolga volt.

Harmóniumon és orgonán játszani is egészen eredeti módon tanult meg fiatal korában, nem művészi szinten ugyan, de a helyzethez képest egészen jól. Tanyán laktak, öt kilométerre volt a legközelebbi templom, ahol orgona közelébe lehetett volna jutni. Neki nem volt arra érkezése, hogy oda járjon gyakorolni, de nem fogta a nyugodalom, erről az álmáról nem tudott letenni. Semmit neki, gondolta, ezen nem fog múlni! Elment a templomba, arasszal lemérte, mennyi a billentyűzetten egy oktáv, aztán hazament, és csinált magának kukoricaszárból egy klaviatúrát, kitette maga elé a kottát, és elkezdett rajta gyakorolni két kézzel. Nem hallott abból senki semmit, őrajta kívül persze, mert ő mindent hallott, még gyönyörködött is benne. Nem volt elzékenyülő fajta, de egyszer elmesélte nekem: mikor a sok gyakorlás után végre leülhetett egy igazi orgona mellé, és rátehetette a kezét, s az éppen úgy szólalt meg, ahogy ő hallotta belülről, hogy szólania kell, még a könny is a szemébe szökött.

Mégsem ettől volt igazán nagy ember. Hanem attól, ahogy dolgozott. Útkaparó volt, a nagyváradi–margittai országúton az övé volt Szalárdtól Újfegyvernekig egy öt kilométeres szakasz. Rossz kövesút volt, állandóan toldozgatni-foldozgatni kellett rajta a gödröket, mert a teherautók mindig kiverték. És ott látszott meg, mekkora különbség lehet munka és munka közt. Apám úgy dolgozott, ahogy nemcsak a költő, hanem őszerinte is egyedül érdemes: „pontosan, szépen / ahogy a csillag megy az égen”. És szeretettel. Számára a munka nem egyszerű megélhetési lehetőség volt – melleleg az erre alig is volt alkalmas –, hanem az istentiszteletnek egy sajátos, gyakorlati formája. Nem is hívta soha munkának. Csakis így

mondta: „Megyek szolgálatba.” Mert úgy is dolgozott mindig: Isten dicsőségére. Persze ő ezt sohasem mondta volna így, mert nem volt a nagy szavak embere. Olykor, ha jóakarattal figyelmeztették rá, hogy nem kell azt olyan akkurátusan megcsinálni, jól lesz az másképp is, csak annyit mondott halkán, szinte szemérmesen: „Énmiattam ne szidja senki a Jóatyát!” Az út pedig olyan volt, hogy a kamionsofőrök megálltak, csak hogy megmondhassák neki: „Gábor bácsi, mikor a maga szakaszára érünk, azt rögtön megérezzük, mert még az autó is könnyebben szalad rajta.”

De legtöbb törődése mégis az árokkal volt: tudta, hogy ha az nincs kitakarítva, ha megáll benne a víz, abból nagy baj lesz. Mivel pedig az út mindkét oldalán volt egy-egy árok, ez összesen tíz kilométert tett ki. Mire befejezte volna a kitakarítását, kezdhette előlről. Kezdte is. Mert megint benőtte a gaz, megint áthajtott rajta valaki szekérral, ahol nem kellett volna, beomlasztotta a partot, de meg az eső is folyton visszamosta azt, amit ő olyan gondosan kilapátolt. Hányszor hallottam tőle: „Az a fontos, hogy legyen a víznek lefolyása.”

Aztán eljött az idő, mikor már nem bírta erővel, más munka után kellett néznie. Más lett helyette az útkaparó. Apám előbb csak figyelmeztette az árokra. Mikor látta, hogy hiába, elment a néptanácshoz, hogy csinálni kell valamit, akár közmunkával is ki kell az árkot takarítani. Az sem ért semmit. Kétségbeesve nézte, hogy töltődött fel az árok, nem volt már lefolyása a víznek.

És nagy területen megváltozott a vidék látványa. Ahol azelőtt jó legelő, kaszáló volt, ott ingovány lett, birtokába vette a sás meg a káka. A korábbi szántóföldön nagy tócsákban állt a víz. Még vadrucát is lehetett már látni. Az országút pedig – közben leaszfaltozták – elkezdett kétfelé süllyedni a forgalom terhe alatt, és középen kettéhasadt.

Akkor látszott meg igazán, mit jelenthet csak egyetlen ember munkája is ezen a világon.

Ebbe a könyvbe közéleti tárgyú írásaimat gyűjtöttem össze: cikkeket, esszéket, előadásokat, tanulmányokat, két interjú is van a végén. Legnagyobb részük a 90-es évek első feléből való. Egyesek mára már elvesztették aktualitásukat, de a tanulságuk miatt érdemes volt őket bevenni, mások változatlanul érvényesnek tűnnek ma is. Éppen ezért nem is válogattam közöttük, hanem gyakorlatilag mindent felvettem, amit ebben a tárgykörben írtam, hacsak azért ki nem maradt mégis valami, mert közben véletlenül elkallódott valahol, és én megfeledkeztem róla.

Reményem szerint ezek az írások így együtt valamivel többet mondanak, mint ha az ember külön-külön olvassa őket. Bizonyos témák többször ismétlődnek, mintha monomániásan ugyanazt hajtogattam volna éveken keresztül, ez azonban csak következménye annak, hogy újra meg újra olyasmik történtek körülöttem, amikre nekem hasonló módon kellett reagálnom.

A megjelenésük óta eltelt idő elég perspektívát nyújt ahhoz, hogy a későbbi tapasztalatok figyelembevételével ma már egy kicsit másképp vélekedhessek bizonyos

dolgokról. A megjelent szövegeken azonban már természetesen nem változtathattam semmit. De hogy mai véleményem is ott legyen, majdnem mindegyik íráshoz csatlakozik egy kiegészítés arról, hogyan látom ma ugyanazt. Ezek a kiegészítések bizonyos esetekben túlnőnek a szigorúan vett mai kommentáron, van, mikor folytatom az írásban megkezdett témát, vagy valaminek az apropóján olyasmit is elmondok még, amit sohasem írtam meg cikkben, de a kötetben szeretném, ha valahol benne lenne. Emellett, mivel az írások legnagyobb részét megírásuk idejének aktualitásához kötődnek, sokszor szükségesnek láttam azt is elmondani, hogy ezek milyen helyzetbe illeszkedtek annak idején, mert csak úgy lehet megérteni, miről is szólnak. Ezért is szeretném, ha aki majd olvassa, az elején kezdené, és úgy haladna a vége felé, mert akkor a történet is látszik, nem csak az epizódok. Az írások nagyjából megírásuk, illetve megjelenésük időrendje szerint következnek egymás után, ettől csak olyankor tértem el, ha kettő nagyon szorosan összetartozik, és egymás mellett a helyük.

A könyv címét pedig olvassa ki-ki aszerint, hogy éppen mi felel meg neki a legjobban. Több olvasata is lehetséges, ezek együttesen fedik le azt, amiről a könyv szól:

Miegymás – mindenféle, ez-az, de valahogy mégis mindegyik ugyanarról.

Mi egymás ... – mellett, ellen, ellenében, egymással, egymásért stb.; mi: magyarok, mi: magyarok és románok; mi: romániai magyarok, mi: romániai és magyarországi magyarok.

Mi egy más ... – ... világban szeretnénk élni, ... rendszerben fogunk gondolkodni, ... stílus szerint akarunk viselkedni, stb.

Mi egy más? – más: egy másik magyar, egy magyarnak egy román, egy románnak egy magyar; ki ő, milyen, stb.

Ez a könyv tulajdonképpen egy hosszú kísérletezés története. Volt, mikor sikerült, volt, mikor nem, talán inkább nem, mint igen. Mégsem hiszem, hogy akkor el is kellene felejtetni. Ezért is gyűjtöttem itt össze egy helyre ezeket az írásokat: hátha a bennük és körülöttük felgyűlt sok tapasztalat és tanulság így együtt segíteni fog majd másokat abban, hogy egy kicsit másképp próbáljanak gondolkodni a világról és benne magukról és magunkról, hogy eredményesebbek legyenek abban, amivel éppen vesződnek, hogy könnyebben tudjanak jó megoldást találni a problémákra, és elhárítani az útjukban álló akadályokat.

Mert hogy is mondta Apám? „Az a fontos, hogy legyen a víznek lefolyása ...”

Kolozsvár, 2003 szeptemberében